

- Торгівля і ринок України. – 2010. – Вип. 29. – С. 403-410.
5. Кундєєва Г.О. Стан, проблеми та перспективи інноваційної діяльності й тенденції розвитку інноваційної активності м'ясопереробної галузі / Г.О. Кундєєва // Вісн. Східноєвроп. ун-ту економіки та менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. – 2009. – № 1 (5). – С. 164-177.
  6. Мазуренко О.В. Стан і напрями розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 59-65.
  7. Міхєєнко К.С. Стратегія економічного розвитку м'ясопереробної промисловості : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.03 / К.С. Міхєєнко ; Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2007. – 20 с.
  8. Пічкур Т. Стан українського ринку м'яса та м'ясопродуктів / Т. Пічкур, Г. Бондуренко, Д. Засєкін // Товари і ринки. – 2011. – № 2. – С. 46-52.
  9. Седікова І.О. Формування конкурентних переваг підприємств м'ясної промисловості / І.О. Седікова // Економіка харчової промисловості. – Одеса, 2011. – № 2(10). – С. 61-64.
  10. Янковий В.О. М'ясопереробна промисловість, стан і перспективи розвитку / В.О. Янковий // Харчова наука і технологія. – 2010. – № 11. – С. 90-95.

УДК 33-02.564

Смолякова О.М.
*аспірант кафедри економіки та оцінки майна підприємств
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

У статті викладено інструменти, методи, процедури та етапи технології проведення, практичні пропозиції оцінювання рівня економічної стійкості підприємств та його прогнозування. Для об'єктивного оцінювання економічної стійкості промислового підприємства варто мати не тільки обґрунтовану систему показників, яка змістовно характеризує стійкість, але і перевірений на практиці та науково сформований комплекс складових методичного забезпечення оцінювання рівня економічної стійкості підприємств та його прогнозування. Рекомендовано визначати рівень економічної стійкості за допомогою побудови таксономічного показника розвитку на основі системи показників, який буде враховувати лише впливові показники, що обумовлюють причинно-наслідкові взаємозв'язки, які формують стійкість. У статті наведено рекомендації розроблення шкали величини економічної стійкості. Для моніторингу перспектив розвитку економічної стійкості підприємств та розроблення відповідних управлінських заходів коригування негативних тенденцій рекомендована процедура прогнозу значень показників економічної стійкості.

Ключові слова: методичне забезпечення, оцінювання економічної стійкості, рівень економічної стійкості, шкала величини, процедура прогнозування.

Смолякова О.Н. МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНИВАНИЯ УРОВНЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ЕГО ПРОГНОЗИРОВАНИЕ

В статье изложены инструменты, методы, процедуры и этапы технологии проведения, практические предложения оценивания уровня экономической устойчивости предприятий и его прогнозирование. Для объективного оценивания экономической устойчивости промышленного предприятия следует иметь не только обоснованную систему показателей, которая существенно характеризует устойчивость, но и проверенный на практике и научно сформированный комплекс составляющих методического обеспечения оценивания уровня экономической устойчивости предприятий и его прогнозирование. Рекомендовано определять уровень экономической устойчивости с помощью построения таксономического показателя развития на основе системы показателей, учитывающий лишь влияющие показатели, которые обуславливают причинно-следственные взаимосвязи, формирующие устойчивость. В статье представлены рекомендации разработки шкал величины экономической устойчивости.

Ключевые слова: методическое обеспечение, оценивание экономической устойчивости, уровень экономической устойчивости, шкала величины, процедура прогнозирования.

Smoliakova O.N. METHODOICAL MAINTENANCE ASSESSMENT LEVEL OF ECONOMIC STABILITY OF THE ENTERPRISE AND ITS PREDICTION

Tools, techniques, procedures and stages of technology, practical proposals evaluation of the level of economic stability of enterprises and set out in article forecasting. For an objective assessment of economic stability of industrial enterprise should not only have a reasonable system of indicators that characterizes the stability of content, but also the proven and scientifically generated set of components of methodical maintenance assessment level of economic stability of the enterprises and its forecasting. The level of economic stability is recommended to determine by constructing taxonomic indicator development based on a system of indicators, taking into account only the influencing parameters that determine the relationship of cause and effect, forming resistance. Recommendations magnitude scale development of economic sustainability are presented in the article.

Keywords: methodical maintenance, assessment of economic stability, level of economic stability, scale of magnitude, prediction procedure.

Постановка проблеми. Економічна стійкість промислових підприємств є основним критерієм функціонування та розвитку в сучасних складних соціально-економічних умовах, що існують наразі в Україні. В управлінні економічною стійкістю промислових підприємств важливо знати рівень її розвитку, тобто інтегральний показник, який комплексно

однією величиною відображає стан економічної стійкості та прогнозувати змінення значень показників, що характеризують її.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений аналіз вітчизняних методик щодо оцінювання економічної стійкості підприємств, зокрема таких учених, як С.Н. Анохін [1], О.В. Ареф'єва [2],

М.В. Афанасьєв [3], О.Н. Зайцев [4], М.С. Кроленко [5], О.М. Колодізєв, К.М. Нужний [6], В.Л. Іванов [7], С.А. Тхор [8], дозволив виокремити недоліки, а саме використання розширеної системи частинних показників, які попередньо не перевірені на взаємозв'язок та значимість, відсутність обґрунтованих еталонів значень частинних показників, констатація лише значення інтегрального показника економічної стійкості без прив'язки до шкали величини цього показника.

Постановка завдання. Спроби оцінювати економічну стійкість промислових підприємств тільки фінансовими показниками є обмеженим підходом. Навіть порівняння значень системи частинних показників з нормативними або оптимальними все одно потребує визначення рівня економічної стійкості. Тому оцінка й аналіз рівня економічної стійкості підприємств, безумовно, є необхідною умовою в її управлінні, але недостатньою.

Відомо, що в економіці побудувати інтегральний показник можна різними аналітичними методами [9]. Вважається, що найчастіше використовуються методи агрегації числової інформації у вигляді суми, середньозваженого. У своїх дослідженнях багато вчених-економістів застосовують адитивну та мультиплікативну згортки частинних показників. Другим напрямом розроблення інтегральних показників є застосування математичних методів, таких як метод таксономічного показника розвитку або показника якості. Перевагою даного напрямку є передбачення у побудові інтегрального показника процедури «аналіз-синтез». Завдяки системі частинних показників поглиблено вивчається об'єкт в економіці, а визначення рівня його розвитку здійснюється на основі значення інтегрального показника.

Виклад основного матеріалу дослідження. При згортці системи частинних показників в інтегральний типовий процедурами у застосуванні математичних методів є: 1) обґрунтування доцільності присутності кожного частинного показника в системі; 2) стандартизація або нормування значень частинних показників; 3) безпосередній метод редукції величин в інтегральний показник; 4) обчислення інтегрального показника в динаміці. Фахівці з проблем математичних методів виокремлюють дві групи методів обчислення інтегральних показників. Першу групу утворюють методи, що передбачають існування еталону досягнення значень показників (еталонних рівнів величини ознаки) та знаходження відстані від реального рівня до еталонного. Типовим представником першої групи методів є метод побудови таксономічного показника розвитку В. Плюти [10]. Перевагами даного методу є простота в обчисленні та чіткість в інтерпретації, можливість формування ієрархічної системи показників, що описує об'єкт. Особливістю даного математичного методу обчислення інтегрального показника є розділення всієї системи частинних

показників на стимулятори, дестимулятори, номінатори. Якщо буде здійснена неправильна класифікація ознак, це призведе до отримання необґрунтованих значень таксономічного показника. Для того щоб рівень інтегрального показника можна було порівнювати, варто науково обґрунтувати еталонні значення. Як правило, еталонні значення знаходять за критерієм Міні-Макс по всій сукупності значень. Іноді еталонні значення частинних показників формують на основі теоретико-логічного аналізу рекомендацій відомих фахівців з проблем економічного аналізу та наявних законодавчо-правових документів.

Для оцінки рівня розвитку економічної стійкості машинобудівних підприємств, що досліджувалися, обчислимо інтегральний показник, який буде враховувати лише впливові показники, що обумовлюють причинно-наслідкові взаємозв'язки, які формують стійкість. Тому інтегральний показник економічної стійкості промислових підприємств, що досліджувалися, обчислимо за частинними показниками: виробничої стійкості: коефіцієнтом використання виробничих потужностей (x_8), кількістю упродовжених у виробництво нових технологій (x_9), питомою вагою витрат на машини, устаткування, інструменти, інші основні фонди і капітальні витрати, пов'язані з упродовженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації (x_{10}), фондоозброєністю (x_{11}), відповідністю розмірів поставлених ресурсів та їх необхідної потреби (x_{12}), питомою вагою працівників, що підвищили кваліфікацію у звітному році (x_{14}), питомою вагою працівників віком до 50 років (x_{15}), питомою вагою працівників, що виконують науково-технічну роботу (x_{16}), ступенем зносу основних фондів (x_{17}), темпами росту продуктивності праці (x_{19}), рентабельністю основних фондів (x_{20}), фондовіддачею (x_{21}); фінансова складова: коефіцієнтом фінансової автономії (x_{22}), коефіцієнтом структури довгострокових вкладів (x_{23}), коефіцієнтом фінансової стабільності (x_{24}), коефіцієнтом абсолютної ліквідності (x_{26}), коефіцієнтом поточної ліквідності (x_{27}), коефіцієнтом оборотності основного капіталу (x_{28}), коефіцієнтом оборотності дебіторської заборгованості (x_{29}), коефіцієнтом оборотності запасів (x_{30}), рентабельністю продажу (x_{31}), рентабельністю підприємства (x_{33}); стійкість функціонування щодо життєвого циклу: співвідношенням між вартістю майна та його кредиторською заборгованістю (x_{34}), коефіцієнтом самофінансування (x_{36}), рівнем динаміка планів (x_{38}), питомою вагою підрозділів, що мають самостійний баланс (x_{39}), наявністю фондів розвитку на підприємстві для кожного підрозділу (x_{40}), стійкість на ринку товарів та послуг: часткою нової продукції (x_{43}), коефіцієнтом оновлення товарної номенклатури (x_{44}), долею продукції, що зазнала гарантійного обслуговування (x_{46}), економічною ефективністю експорту (x_{47}). Як було вже сказано, при обчисленні інтегрального показника економічної стійкості методом побудови

Таблиця 1
Значення інтегрального показника економічної стійкості підприємств (I_{ec}) протягом 2005–2014 рр.

Підприємство	Період дослідження (роки)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ПАТ «Турбоатом»	0,290	0,276	0,423	0,370	0,139	0,335	0,273	0,454	0,497	0,498
ПАТ «Харківський підшипниковий завод»	0,242	0,361	0,425	0,351	0,180	0,173	0,281	0,445	0,399	0,467
ПАТ «Харківський верстатобудівний завод»	0,296	0,324	0,342	0,388	0,083	0,282	0,389	0,442	0,486	0,401
ПАТ «Завод «Південкабель»	0,218	0,282	0,340	0,230	0,046	0,248	0,299	0,314	0,266	0,303
ПАТ «Автрамат»	0,343	0,304	0,413	0,394	0,110	0,200	0,378	0,229	0,302	0,261

таксономічного показника розвитку важливо правильно вибрати еталонні значення кожного частинного показника. Використавши критерій Міні-Макс з урахуванням стандартної похибки, були обчислені інтегральні показники економічної стійкості всіх підприємств, що досліджувались в динаміці. У таблиці 1 представлені значення інтегральних показників на підприємствах ПАТ «Турбоатом» (Пр1), ПАТ «Харківський підшипниковий завод» (Пр2), ПАТ «Харківський верстатобудівний завод» (Пр3), ПАТ «Завод «Південкабель»» (Пр4), ПАТ «Автрамат» (Пр5) за 2005–2014 рр.

Для порівняння рівня економічної стійкості варто розробити шкалу значень даної величини. За допомогою шкали визначають величини ознак об'єкта, вони є інструментом, який забезпечує точність вимірювання [10]. Згідно з С. Стівенсом, розрізняють чотири типи шкал: шкала найменувань, шкала порядку, шкала інтервалів чи шкала відношень. Дотримуючись підходу щодо шкал Кумбса, який пропонував розглядати шкали як математичні конструкції, для яких важливі два моменти: об'єкти і відстані між ними [10]. При обґрунтуванні шкали величини економічної стійкості промислових підприємств, що досліджувались слід керуватись одночасно цими двома підходами. Таким чином, при побудові даної шкали, яка за своїми властивостями є інтервальною шкалою, необхідно врахувати розподіл значень інтегрального показника на підприємствах, що досліджувалися, та числові характеристики: середню та середньоквадратичне відхилення:

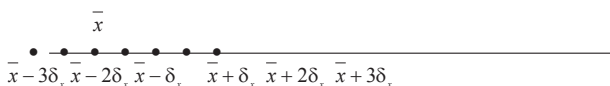

Рис. 1. Рекомендований вигляд шкали [10]

На рисунку 2 наведено закон розподілу та графічне зображення числових характеристик («усатий

ящик») значень інтегрального показника економічної стійкості промислових підприємств, що досліджувалися.

Як наочно демонструє рисунок 2, маємо закон розподілу значень інтегрального показника економічної стійкості промислових підприємств, що близький до нормального. Обчислені числові характеристики сукупності значень інтегрального показника економічної стійкості такі: середнє значення 0,3164 ($\bar{I}_{ec}$), медіана 0,314, дисперсія 0,0114, середньоквадратичне відхилення 0,1067, мінімальне значення 0,046, максимальне значення 0,498, розкид значень 0,452. Врахуємо, що значення інтегрального показника змінюється від 0 до 1. Отже, для ідентифікації рівня економічної стійкості промислових підприємств, що досліджувалися, маємо інтервали змін значень інтегрального показника (табл. 2).

Таким чином, аналіз змісту таблиці 2 свідчить про мінливість рівнів економічної стійкості на кожному підприємстві протягом 2005–2014 рр. Проте існують позитивні тенденції змін рівнів економічної стійкості. На підприємстві ПАТ «Турбоатом» протягом останніх трьох років зберігається рівноважний стан. Це відноситься і до ПАТ «Харківський верстатобудівний завод» та ПАТ «Харківський підшипниковий завод». Щодо економічної стійкості ПАТ «Автрамат», то вона протягом періоду дослідження кризово-критична, що є загрозою життєдіяльності підприємства.

Для розробки дієвих управлінських заходів необхідно знати прогноз значень як частинних показників, так і загального рівня економічної стійкості на кожному підприємстві. Одним із простих математичних підходів у прогнозуванні економічних показників є моделювання тенденції їх розвитку на основі кривих росту. При цьому будується функція часу $y = f(x)$ та вважається, що вплив інших факторів несуттєво чи непрямо враховується через фактор часу [11]. Основним принципом прогнозування на основі моделей кривих росту є екстра-

Таблиця 2

Інтервали змін значень інтегрального показника економічної стійкості підприємств, що досліджувалися

	$\bar{I}_{ec} - 3\sigma$	$\bar{I}_{ec} - 2\sigma$	$\bar{I}_{ec} - \sigma$	$\bar{I}_{ec} + \sigma$	$\bar{I}_{ec} + 2\sigma$	$\bar{I}_{ec} + 3\sigma$
Реперні значення	0,000	0,103	0,2097	0,4231	0,5298	0,6365
Інтервали	[0, 0,103)		[0,103, 0,3164)	[0,3164, 0,4231)	[0,4231, 0,6365)	[0,6365, 1]
Рівень	Кризовий стан		Критичний стан	Відносний стан	Рівноважний стан	Ідеальний стан

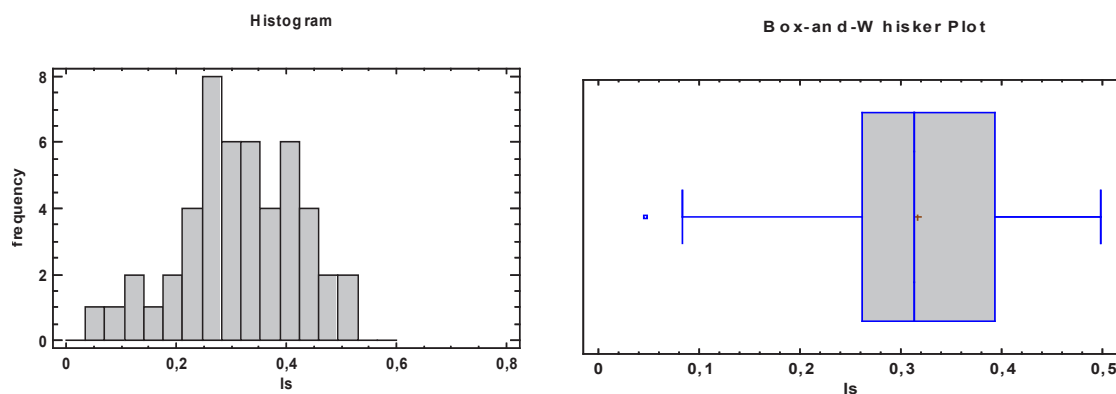

Рис. 2. Гістограма та «усатий ящик» значень інтегрального показника економічної стійкості промислових підприємств

поляція значень. При обчисленні моделей кривих росту слід дотримуватися таких етапів: 1) вибір виду кривої, форма якої відповідає характеру зміни часового ряду; 2) оцінка параметрів обраної кривої; 3) перевірка адекватності обраної кривої, оцінка точності моделей і остаточний вибір кривої росту; 4) обчислення точкового та інтервального прогнозів. Використавши статистичний пакет Statgraphics Centurion, були обчислені криві росту для прогнозу значень показників економічної стійкості підприємств, що досліджувались. Так, для підприємства ПАТ «Турбоатом» моделі прогнозу значень показників економічної стійкості мають такий вигляд. Рівняння кривої росту для коефіцієнта використання виробничих потужностей (x_8): $x_8 = \frac{1}{1,509 - 0,097t}$.

Якість усіх розроблених моделей була перевірена завдяки статистичними критеріями, а саме були обчислені коефіцієнти детермінації, значення критерія Фішера та значення критерія Дарбіна-Уотсона. За значенням критерія Дарбіна-Уотсона перевірили залишки на наявність значимих автокореляцій між послідовними спостереженнями в тому порядку, в якому вони слідують у масиві даних; якщо P -value більше ніж 0,05, то слідує висновок, що серійні автокореляції відсутні. Для моделі прогнозу значень коефіцієнта використання виробничих потужностей значення критеріїв такі: $R^2 = 2,844$; $F = 0,20$; $DW = 1,251$, що свідчить про низьку якість розро-

бленої моделі, тому прогноз за даною моделлю не варто робити. Рівняння кривої росту для кількості упродовжених у виробництво нових технологій (x_9): $x_9 = \sqrt{1,506 + 0,061t^2}$, при цьому $R^2 = 43,38$; $F = 5,36$; $DW = 1,96$, що свідчить про статистичну якість розробленої моделі. Прогнозні значення даного показника такі: на 2015 рік – 2,98, на 2016 рік – 3,21, на 2017 рік – 3,21. Таким чином, на наступні три роки на підприємстві очікується впровадження 3-х нових технологій. Для прогнозу питомої ваги витрат на машини, устаткування, інструменти, інші основні фонди і капітальні витрати, пов'язаних з упродовженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації (x_{10}), використовується така модель: $x_{10} = \frac{1}{4,232 - 0,13t}$ ($R^2 = 82,57$; $F = 33,17$; $DW = 3,01$), що свідчить про статистичну якість розробленої моделі. Прогнозні значення даного показника такі: на 2015 рік – 0,36, на 2016 рік – 0,37, на 2017 рік – 0,37. Отже, наявна позитивна тенденція зростання питомої ваги витрат на машини, устаткування, інструменти, інші основні фонди і капітальні витрати, пов'язаних з упродовженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації. Модель прогнозу фондоозброєності (x_{11}): $x_{11} = e^{9,458 + 0,237t}$, ($R^2 = 99,689$; $F = 2241,36$; $DW = 2,802$ що свідчить про статистичну якість розробленої моделі). Прогнозні значення даного показника такі: на 2015 рік – 27429,2, на 2016 рік – 28374,0, на 2017 рік – 28374,0, тобто передбачається зростання значення даного показника, що дуже важливо для підвищення економічної стійкості, зокрема випереджаюче зростання виробництва продукції порівняно зі зростанням основних виробничих фондів. Для прогнозу показника відповідності розмірів поставлених ресурсів та їхньої необхідної потреби (x_{12}) модель має вигляд: $x_{12} = 1,08 - 0,041t$ ($R^2 = 20,833$; $F = 1,84$; $DW = 3,088$, що свідчить про статистичну якість розробленої моделі). Прогнозні значення даного показника не задовільні: на 2015 рік – 0,625, на 2016 рік – 0,583, на 2017 рік – 0,583. Оцінюючи ресурси підприємства варто визначити їх відповідність розмірів поставлених ресурсів та їхньої необхідної потреби, оскільки достатня їхня кількість спроможна задовольнити більші потреби у виробництві більшого обсягу продукції.

Аналогічний аналіз моделей прогнозування значень показників економічної стійкості підприємства та рівня значень був проведений за усіма значущими показниками. Він дав змогу побудувати дерево цілей за реальним забезпеченням економічної стійкості даного підприємства (рис. 3).

Висновки. Таким чином, проведені дослідження під-

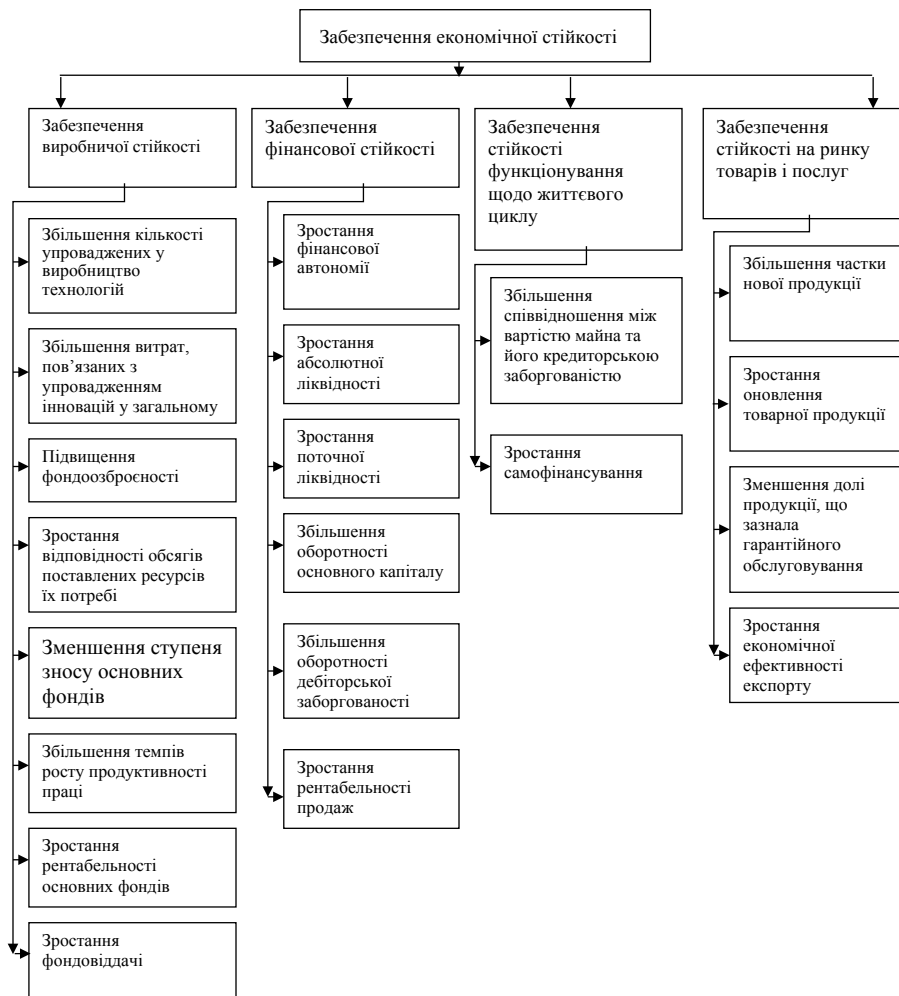

Рис. 3. Дерево цілей по забезпеченню економічної стійкості ПАТ «Турбоатом»

тверджують доцільність визначення рівня економічної стійкості промислових підприємств для її оцінювання на основі обчислення інтегрального показника за методом побудови таксономічного показника розвитку. Для ідентифікації рівня економічної стійкості рекомендується розробляти шкалу величини. Шкала величини економічної стійкості ґрунтується на врахуванні закону розподілу значень інтегрального показника та числових характеристик сукупності його значень. Для моніторингу економічної стійкості підприємств у перспективні періоди запропоновано значення прогнозу обчислювати на основі побудованих кривих росту по кожному показнику, що є найвпливовішим на економічну стійкість. Логіка організації методичного забезпечення оцінювання рівня економічної стійкості підприємств та його прогнозування складається з етапів: 1) формування системи частинних показників, які є найбільш впливовими та значимими у причинно-наслідкових взаємозв'язках, що підтримують стан рівноваги та розвитку; 2) обчислення інтегрального показника економічної стійкості підприємства методом побудови таксономічного показника розвитку; 3) ідентифікація рівня економічної стійкості за допомогою побудови шкали величини; 4) прогнозування значень частинних показників економічної стійкості для моніторингу її в найближчій перспективі; 5) розроблення заходів щодо корегування стану життєдіяльності підприємства для забезпечення економічної стійкості. Пропоноване методичне забезпечення дозволяє об'єктивно визначити рівень економічної стійкості, провести її оцінювання для розроблення дієвих управлінських заходів щодо стійкого розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Анохин С.Н. Основы экономической устойчивости промышленных предприятий в рыночной экономике / Саратовский гос. технический ун-т. – Саратов, 2000. – 44 с.
2. Ареф'єва О.В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О.В. Ареф'єва, Д.М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8(86). – С. 34-38.
3. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия : [монография] / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.
4. Зайцев О.Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов) : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / О.Н. Зайцев. – Хабаровск, 2007. – 23 с.
5. Кроленко М.С. Система показателей экономической устойчивости промислового підприємства / М.С. Кроленко // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3(25). – С. 180-187.
6. Колодзєв О.М., Нужний К.М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства // Науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – № 78. – С. 238-243.
7. Іванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємства машинобудівного комплексу) : монографія. – Луганськ : СЛУ ім. В. Даля, 2005. – 268 с.
8. Тхор С.А. Методические подходы к оценке экономической устойчивости предприятия // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Ч. 2. – 2004. – № 10(80). – С. 199-204.
9. Пономаренко В.С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем : моногр. / В.С. Пономаренко, Л.М. Малярець. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 432 с.
10. Малярець Л.М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці: методологія та практика. Наукове видання. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 384 с.
11. Малярець Л.М. Экономико-математические методы и модели : учебн. пособ. для иностранных студентов / Л.М. Малярець. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2013. – 288 с.